DODATEK
ROLNICZY, PRZEMYSŁOWY I HANDLOWY
do
Gazety Wielkiego Xięstwa Poznańskiego.

No. 21.

Poznań, dnia 26. Maja 1862.

Drukiem i nakładem Drukarni Nadwornéj W. Deckera i Spółki, Redaktor odpowiedzialny: N. Kamieński w Poznaniu.

Myśl do ustawy stowarzyszenia posiadaczy dóbr ziemskich w Królestwie Polskiem.

(Ciąg dalszy).

Art. 8. Po ukończeniu się 10-letniego bieżącego okresu służby, nowy posiadacz dopłaci tymże osobom resztę należnej nagrody i takową wniesie do tej samej kasy, dla każdej oddzielnie z tych osób i rachunek ich osobisty uporządkuje.

Procenta narosłe ze składu pierwszych części tych nagród, jako kapitał będą dla służących przezeń rachowane i tylko dopłaci resztę potrzebną do wyrównania nagród z właściwego okresu im przynależnych.

Art. 9. Procenta wyżej wskazane i sam kapitał, w myśl art. 7 złożony, w razie wyjścia tych osób ze służby tegoż dominium przed upływem dla nich 10-letniego okresu nagrodowego, nie będą należały do tychże osób, ale się staną własnością stowarzyszenia służących i do funduszów ogólnego dla nich wsparcia tej parafii wcielone zostaną.

Art. 10. Rzeczony rygor nie będzie się stosował do służących samowolnie i niesprawiedliwie z tej służby usuniętych, lub do służby wojskowej powołanych; albo też z powodów kalectwa i choroby przez radę nadzorczą parafialną za niezdolnych do dalszej służby uznanych, a również nie może być stosowanym do wdów, dzieci i wnuków pozostałych służących, przed upływem 10-letniego okresu zmarłych.

W tych bowiem przypadkach służący sam, albo wymienieni tu jego spadkobiercy odbiorą część złożoną nagrody i według art. 8 część tejże od nowonabywcy, za czas na rachunek tego okresu przesłużony, otrzymują.

Art. 11. Chlebodawca nie może bez przyczyny moralnej albo materyalnej, obowiązującemi prawami i przepisami przewidzianej, wydalić osoby w służbie u niego zostającej przed terminem umową określonym. Nie może również po upływie 5ciu lat służby na pierwszy okres, albo lat 3ch na następne okresy u niego nieskazitelnie odbytej, usunąć służącego, bez powodów powyżej wspomnionych i tem pozbawić go niesprawiedliwie nagrody, za bieżący 10-letni okres spodziewanej.

Art. 12. Wszelkie zatem podobne przypadki wyżej wskazane przed upływem dni 31 od daty swego zajścia zaskarzone, rozstrzygać będzie rada nadzorcza parafialna, w składzie najmniej pięciu osób stanowiąca.

Gdyby chlebodawca, pomimo nieprzychylnej dla niego a korzystnej dla służącego decyzyi tejże rady, tego służącego uniewinnionego samowładnie od wykonywania dalszej służby usunął, natenczas według prawa cywilnego i postanowień o służących dotąd obowiązujących, powinien będzie odprawionego w ten sposób wynagrodzić; a nadto złożyć dlań do parafialnej kasy część funduszu nagrodowego za czas przedłużony, podług art. 5 i 7 tej ustawy należną.

Fundusz ten przejdzie zaraz na rzecz tego służącego i do jego rachunku osobistego wniesiony będzie a rada nadzorcza udzieli mu świadectwo z odbycia ostatniej służby, według wydanej przez siebie w jego sprawie decyzyi i szczególnym względom innych posiadaczy dóbr tegoż zaleci.

Art. 13. Służący w tym przypadku będący, nowe przyjmując obowiązki, praw nabytych do nagrody w stosunku lat wysłużonych, przypadającej mu z pierwszego okresu, nie utraca i za czas dosłużony otrzyma od nowego chlebodawcy według art. 8 resztę należności do tejże nagrody niedostającą.

Przeciwnie temu, gdy służący wskutek dowiedzionej mu winy od obowiązków usuniętym będzie, natenczas utraci prawa z mocy art. 415 posiadane, a gdyby nawet po krótkiej przerwie, na skutek darowania mu tej winy, do pełnienia obowiązków w

tem samem dominium powrócił, praw raz utraconych nie odzyskuje i nie może prawnie dopominać się nagród od swego chlebodawcy i od praw jego nabywców, za czas przeszły, osobistą winą zniszczonych.

Art. 14. Do nagród wyższych w nowem dominium, nie może mieć prawa służący za okresy następne 20 lub 30-letnie udzielanych, który tego przeciągu czasu w temże nie przesłuży bez przerwy; lecz jeżeli chlebodawca uwzględni położenie tego służącego, który niewinnie był z poprzednich obowiązków usuniętym, i tę jego służbę uzna u siebie jako w przedłużeniu sprawowaną, natenczas umowa ta wpisaną będzie do książki jego służbowej i będzie prawomocnie obowiązującą.

Art. 15. Przerwy w służbie z powodów choroby, kalectwa i czasowych pozwoleń, uwalniających od wypełnienia takowej, a które z płacy nie były wytrącone, nie mogą być przeszkodą dotrzymania nagród z właściwych 10letnich okresów służbowych. Za przerwy służby niepłatnej, z interesów służącego wynikłe, gdyby tych następną służbą nie mógł służący zapełnić, może się zrzec części nagrody za czas służby wytrącalny, a nawzajem resztę takowej chlebodawca do parafialnej kasy dla niego uiści.

Art. 16. Na pierwszy raz posiadacze dóbr wiejskich, dla zachęcenia osób w obowiązkach służby prywatnej zostających do gorliwego i z korzyścią dla dominiów wypełniania takowych, jak również do składania przez nich funduszów na oszczędność, udzielą tymże osobom nagrody według art. 5, za czas poprzednio przesłużony, przyjmując za podstawę daty służby w respective dominiach sprawowanej.

W skutek czego, każda osoba kończąca w d. 23. lub 30. Czerwca albo 30. Grudnia przypadających w r. b. lub w latach następnych po ogłoszeniu tej ustawy, pierwszy 10, 20, lub 30 letni okres służby, otrzyma tylko za jeden z tych 3 okresów oznaczoną wyżej narodę.

Gdyby służący, mający przewyżkę pięciu lat wysłużonych w jednem dominium nad 10 lub 20 letni okres, ze służby tego dominium wydalał się dobrowolnie lub niesłusznie był odprawionym, w ciągu 12 miesięcy od ogloszenia tej ustawy, natenczas otrzyma od chlebodawcy połowę narody, na ten okres art. 5 przeznaczonej.

Do tych korzyści przypuszczają się wdowy i dzieci po służących, w roku ogłoszenia tej ustawy zmarłych.

O utracie praw do nagród.

Art. 17. Jawne lub tajemne działanie służącego na szkodę moralną albo materyalną swego chlebodawcy, jego rodziny i dominium, według prawa cywilnego i przepisów o służbie prywatnej za takie uważane, pozbawiać będzie osoby te, jako niewdzięczne, prawa do otrzymania nagrody z właściwego okresu należnej, a jeszcze im nie wydanej.

Również tak z tej zasady, jak w przypadku spełnienia przez służących przestępstw, utratę praw cywilnych i śmierć cywilną za sobą pociągających, ani sami, ani też ich spadkobiercy nie będą mieć żadnego tytułu do żądania nagrody, przed zajściem tych przestępstw im nie wydanej.

O dowodach służbowych, onych ustanowieniu i uwierzytelnieniu.

Art. 18. Celem sporządzenia na pierwszy raz dowodów służby przed tą ustawą w jednem dominium odbytej, bez względu na zmianę w temże chlebodawców, spisane będą w urzędach wójtów gmin lub sąsiednich burmistrzów miast, na papierze bez stępla, wywody słowne, datę rozpoczęcia służby bez przerwy sprawowanej ustanawiające, a gdy te przez służącego i chlebodawcę podpisane i przez urząd ten poświadczone i pieczęcią urzędową zaopatrzone będą, staną się dowodami początek tej służby prawnie oznaczającemi.

Stan taki służby będzie następnie do kontroli służących w miejscowym urzędzie i do kontroli takiej samej w kasie parafialnego banku zapisany.

Art. 19. W przypadkach zaś niepodpisania stanu służby przez chlebodawcę lub służącego, będą przez stronę spór czyniącą podane przyczyny ten spór wywołujące, poczem zamknięty wywód, pod rozpoznanie i zadecydowanie rady nadzorczej parafialnej z urzędu za służącego albo przez samego chlebodawcę złożonym będzie — postanowienie tej rady, na tym wywodzie zapisane i jak wyżej poświadczone, będzie ostatniem ustanowieniem stanu służby, zgodnie przez strony nieuporządkowanego.

Art. 20. Z dowodu w powyżej skazany sposób sporządzonego, utworzoną została dla służącego książka, stan jego służby obejmująca, do której tenże dowód wszyty, przesznurowany i przez urząd miejscowy, książkę tę wydający, opieczętowanym zostanie.

Art. 21. Książka służbowa będzie się składać z 10 arkuszy papieru czystego, z których pierwszy będzie stęplem ceny właściwej opatrzony, a nadto, na końcu zawierać będzie treść ustawy niniejszej o nagrodach i obowiązkach służących, a nareszcie ostrzeżenia o skutkach z praw krajowych i przepisów do służby prywatnej ściągajacych się. Przesznurowanie tych książek będzie stęplem rządowym na ołowiu wyciśniętym zamknięte, a stępel ten, mający w środku herb Królestwa, nad nim mieć będzie nadpis: Służba prywatna, a pod nim w Królestwie Polskiem.

Art. 22. Książka służbowa opatrzona będzie stęplem ceny kop. 7½ dla służących pobierających do rs. 75 płacy rocznej, od tych do rubli 150 na kop. 15, a w płacach wyższych po kop. 7½ za każde 75 rsr. Koszta sprawienia tych książek ponosić będą służący.

Art. 23. W książkach służbowych, na pierwszej

stronnicy stęplem opatrzonej, wypisane będą: nazwisko i imie służącego, obowiązki pełnione, wiek, religia, miejsce urodzenia, rysopis i kwalifikacya naukowa lub praktyczna służącego, z powołaniem na to dowodów, jeżeli takowe przedstawi dla usprawiedliwienia tejże kwalifikacyi.

Na drugiej stronnicy wpisaną będzie treść umowy pomiędzy chlebodawcą a służącym zawartej i przez umiejących pisać podpisaną zostanie, a w przeciwnym razie treść ta przez urząd miejscowy, za rzetelność i własnoręczność podpisania takowej przez strony, poświadczoną będzie.

Następnie pod tą umową służący wychodzący z obowiązków udzieli swemu chlebodawcy pokwitowanie z odbioru umówionego za służbę wynagrodzenia.

Nareszcie, chlebodawca (albo w razie jego odmowy rada nadzorcza parafialna) udzieli służącemu świadectwo sprawowania się i wykonywania obowiązków, które urząd miejscowy za własnoręczność podpisu poświadczy i pieczęcią swoją potwierdzi.

Art. 24. Książka wyżej opisana nie może być świadectwami pojedyńczemi, za poprzednią służbę otrzymywanemi, zastąpioną; lecz na przypadek zagubienia takowej, może być służącemu wydaną nowa (duplikat), po zasięgnięciu opinii o tymże służącym od chlebodawców z przedostatniej i ostatniej służby i po zebraniu szczegółów do utworzenia takowej potrzebnych, od zarządu parafialnego banku i urzędu administracyjno policyjnego, pod któremi w ostatnich obowiązkach służący pozostawał; ażeby temi środkami nieistnienie książki służbowej całkowicie zastąpione i uzupełnione zostało.

Tak utworzony duplikat książki służbowej będzie do uznania i poświadczenia rady nadzorczej podany, jak również gdy pierwsza książka służbowa zapisaną zostanie, natenczas taż rada uczyni w tejże o tem poświadczenie, iż Nr. 2. tej książki służącemu jest udzielony do dalszego stanu jego służby opisywania.

Art. 25. Nieposiadanie przez służącego książki wyżej wskazanej, albo tejże duplikatu, pozbawiać go będzie tytułu do żądania wypłaty nagród z mocy art. 5., od chlebodawców należnych, a od nich nieodebranych, jak również praw do pozyskiwania wsparcia, a rodziny jego opieki rady nadzorczej parafialnej, zapewnionej tą ustawą dla służących uwierzytelnionych i zasłużonych.

Art. 26. W celu zaspokojenia wymagań art. 14. tej ustawy, jak niemniej ścisłego przekonania się o moralnem prowadzeniu się służącego przez ciąg czasu nieobecności jego w służbie prywatnej, wszelkie przerwy w tejże zaszłe, winny być objaśnione i usprawiedliwione, a następnie przez radę nadzorczą parafii, w której służący w ostatniej służbie zostawał, mają być poświadczone.

Art. 27. Wymówienie wzajemne obowiązków służbowych ma być uczynione na dni 10 w służbie miesięcznej, na dni 30 w kwartalnej, a na jeden kwartał w rocznej i jednocześnie w tych terminach do wiadomości miejscowego urzędu policyjnego winno być podane, które przed upływem dni 10 przez stronę drugą zaprzeczone być może, z powodów w art. 11. tej ustawy wymienionych, i z okoliczności nieważność tegoż wymówienia służby skutkujących.

Art. 28. Jeżeli wymówienie służby zaprzeczonem nie zostanie w 5 dni po terminie wyżej przepisanym, urząd ten nie czekając żądania, wyda służącemu pozwolenie do objęcia nowych obowiązków, a gdy tenże służbę swoją dawną ukończy, natenczas po dopełnieniu wskazań art. 23. wymaganych, doręczy temuż za pokwitowaniem w kontroli służących książkę jego służbową.

Obowiązki stowarzyszonych służących względem swojej przyszłości i ztąd spływające na chlebodawców powinności.

Art. 29. Osoby w obowiązkach służby dominialnej wiejskiej zostające i na przyszłość zostawać mogące, w art. 2 w ogólności wymienione, dla zebrania sobie funduszów na przypadek kalectwa, choroby, starości lub utracenia przymiotów osobistych, do pełnienia tychże obowiązków potrzebnych, zostają niniejszem zobowiązane do składania w parafialnym banku na oszczędność 15 od sta procentów od płacy, w pieniędzach rocznie pobieranej, a to temi samemi ratami, któremi tę płacę otrzymują. Osoby zaś nie pobierające do płacy żadnych dodatków na utrzymanie życia (ordynaryi i wiktu) płacić będą składkę tylko 10 pct. od otrzymanego corocznie za służbę wynagrodzenia.

Art. 30. W razie umów pomiędzy posiadaczami dóbr a służącemi, oznaczających tymże małe płace za służbę, a dopuszczających ich do udziału w zwiększonych czystych przychodach z dóbr, albo z zakładów przemysłowo-rolniczych, pod nazwami: tantiemy, superaty, procentu i innemi praktykowanego, posiadacze ci, dopełniając ściśle obowiązku i troskliwości obywatelskiej o przyszłość swoich pomocników i pracowników, potrącać będą tymże osobom $\frac{1}{4}$ część z należnego udziału i takową w dniach 3ch po obrachunku ukończonym, na procent do kasy parafialnego banku, na rzecz tychże osób wnosić powinni.

Art. 31. Osobom w tej służbie będącym, wolno jest składać do kas parafialnych banków większe na oszczędność wnioski nad powyżej oznaczone, za jedną książeczką pokwitowań i pod warunki tą ustawą określone, albo też składać za oddzielną książką, bez poddawania tych funduszów pod obwarowanie z tej ustawy wypływające.

Art. 32. Wnioski obowiązkowe lub większe, na ten sam cel przez służących czynione, przynosić im będą procent 5 od sta ro § nie, który z końcem roku kalendarzowego na kapitał zamieniony i dalszy procent składany przynosić będzie; składki te

wnoszone być winny do tej kasy banku, w której parafii służący obowiązki pełni, albo w tej w której chlebodawca lub jego zarząd dóbr miejscowy zamieszkuje, a to względnie do dogodności ztąd większej dla dominium.

Przy obliczaniu procentów od wniosków na rzecz służących uskuteczniany ch, ułamki nie czyniące jednego grosza polskiego całego opuszczane będą, a od wszelkich pieniędzy składanych terminowo przed dniami 10, 20 i 30, w miesiącach od tych dziesięciodniowych podziałów procenta rzeczone należyć im się będą.

Art. 33. Wnioski art. 27 i 28 wskazane i nagrody z art. 5tej ustawy należne, posiadacz dóbr czyli chlebodawca obowiązanym jest złożyć pod odpowiedzialnością z majątku i osoby za stratę dla służącego, w dniu ostatnim terminu właściwego do kasy banku parafialnego. Termina do uskutecznienia tej wypłaty oznaczają się w ostatnim dniu miesiąca, kwartału lub roku, względnie do szczegółowej umowy ze służącym zawartej i podług takowej z płacy jego na oszczędność idące, wymaganemi będą. (D. c. n.)

Stowarzyszenie kupieckie.

Poznań, 26. Maja. — Mało na targi zeszłotygodniowe dowieziono zboża z pierwszej i drugiej ręki. Z Królestwa Polskiego dowieziono zboże tylko na osi, bo dla małej wody ustala żegluga z Polski. Żyto ciężkie płaciło 46—47—48 tal., lekkie 43½—44 i 44½ tal.; piękna pszenica 67—69 tal., średnia 64—66 tal., poślednia 57—62 tal.; wielki jęczmień 33—35 tal., mały 30—33 tal.; owies 22 do 27 tal.; tatarka 35—37 talarów; groch 43 do 44 talarów, na paszę 40—41 tal.; ziemniaki 9⅔ 11½ tal.

Mąka pszenna Nr. 0 5⅓ tal., Nr. 0 i 1 5 tal., rzanna Nr. 0 3⅚ tal., Nr. 0 i 1 3⅔ tal. za cetnar bez podatku.

Interesa terminowe cicho, kursa nieco spadły, na bliższe termina podniosły się znów nieco w końcu tygodnia, ale zawsze niżej, jak w poprzednim tygodniu. Oferty przyjmowano chętnie, dla ładowania na statki. Kursa na okowitę podniosły się w końcu tygodnia, z powodu większego obrotu.

Gdańsk, 24. Maja. — W początku tygodnia mieliśmy piękną i ciepłą pogodę, od kilku dni jednakże powietrze pochmurne, zmienne i nieco dżdżyste.

W Anglii tranzakcye zbożowe bardzo ograniczone i wszystkie raporta donoszą o zniżeniu cen o 1 do 2 szyl. na kwarterze. Chociaż dowozy zagraniczne w tym tygodniu nie były liczne, przecież wielka część tychże została niesprzedaną, a jeżeli sprzedaż była konieczną, to sprzedający zniżeniu o 1 do kilku szyl. na kwarterze poddać się musieli. Małe zasoby pszenicy krajowej przy trudnym odbycie również o kilka szylingów były tańsze. Oziminy powszechnie w dobrym stanie, tylko listy z Cambridgescheru donoszą, że wody przerwawszy groblę kilkanaście tysięcy akrów najurodzajniejszej przestrzeni zalały. Pomimo obecnej stagnacyi Anglia jednakże ma ciągle wielkie potrzeby i liczą, że tygodniowo do pokrycia ich około stotysięcy kwarterów zboża potrzeba, które Anglia w największej części od emportu zagranicznego do Sierpnia żądać musi.

Z Ameryki donoszą, że jeźli pokój będzie zawartym, eksport się zmniejszy i ceny zboża się wzmocnią.

W Francyi haussa jest mniej powszechną. Producenci krajowi sprzedawszy większą część swych zasobów teraz targi miernie zasilają a naruszona przez czas niejakiś równowaga znów się ustala.

W Marsylii w ostatnich dniach uskuteczniono wielkie sprzedaże i wszystko lokowano z łatwością co jest dowodem, że okolica ta ma znaczne chociaż nie naglące potrzeby. W ogólności jednakże wszystkie targi francuskie są mało ożywione i tylko celniejsze gatunki pszenicy chętniejszych znajdują kupców.

Na naszym placu targi bardzo obojętne, pokup ciągle słaby i ceny niepewne. Pomimo najpiękniejszych gatunków pszenicy sprzedaż jest trudna i tylko przez ciągłe ustępstwa sprzedających nieliczne interesa się decydują. W przeciągu tygodnia ceny pszenicy o 15 do 20 guldenów na łaszcie się cofnęły.

Żyty ma słaby odbyt i jest o 10 do 15 guld. tańsze jak w zeszłym tygodniu, na ostatnich dwóch targach jednakże niejakieś polepszenie cen notowano.

W ciągu tygodnia sprzedano: pszenicy 43,500 szefli, żyta 9000, jęczmienia 1080, owsa 3360, grochu 2490. 16 tratew okrąglaków po 60 i 62 ⌗ kopa. 2000 belek 32′ po 7¾ sgr. kubik.

Płacono za szefel wagi pruskiej:

		Tal.	sgr.	fen.	Tal.	sgr.	fen.
Pszenica	83/5—83/24	2	21	8	2	26	8
»	84/14—85/14	2	20	6	2	27	11
»	85/23—88/13	2	27	6	3	—	—
»	87/3—85/12	2	29	2	3	4	2
Żyto	81/25	1	25	—	1	27	—
Jęczmień		1	8	—	1	11	—
Owies					1	1	6
Groch		1	24	2	1	27	—

W przeciągu tygodnia przebyło Toruń: pszenicy 91,500 szefli, żyta 24,840, grochu 3000. Belek dębowych 836 sztuk, sosnowych 3[illegible],926. Klepek 65 łaszt. Bali sosnowych 45 łaszt. Płótna grubego 11 bali.

Stan wody 1′ 11″.

Kursa zamian: Londyn 6. 21½. Hamburg 150½. Amsterdam 141¾. *Alexander Makowski et Comp.*